

Новак С.О.

*студентка 1-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ГОНОРАР ЯК СКЛАДОВА НЕЗАЛЕЖНОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ АДВОКАТА

В умовах зміни підходу до розуміння значення інституту адвокатури в системі правоохоронних органів України важливого значення набуває така категорія як гонорар.

Законодавчого визначення дефініція гонорар знаходить у ч. 1 ст. 30 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», відповідно до якого гонорар – це форма винагороди адвоката за здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту [1].

Гонорар адвоката може варіюватися в залежності від різних факторів, а саме: кваліфікація адвоката (адвокатський стаж, проходження курсів підвищення кваліфікації, наявність наукового ступеню), справи, яка розглядається (вид судочинства, характер спірних правовідносин (нестандартний спір, нетипові правовідносини), так і кількістю учасників, обсягом доказів, кількістю засідань, наявність правових висновків Верховного Суду, фінансовий стан клієнта тощо. Крім того гонорар адвоката має відповідати принципу розумності.

Для визначення гонорару адвоката необхідно прописати у договорі про надання правової допомоги вид виконуваних робіт, обсяг та вартість відповідної виконуваної правової роботи. Лише за такої умови гонорар адвоката може бути віднесений до судових витрат на правову допомогу.

Слід зазначити, що тривалий час на території України нормативно-правове забезпечення розміру гонорару адвоката здійснювалось на підставі Закону України «Про граничний розмір компенсації витрат на правову допомогу у цивільних та адміністративних справах» [2], відповідно до якого встановлювались низькі показники оплати праці адвоката. Так, наприклад, розмір компенсації витрат на правову допомогу у цивільних справах, в яких така компенсація виплачується стороні, на користь якої ухвалено судові рішення, іншою стороною, а в адміністративних справах – суб'єктом владних повноважень, не може перевищувати 40 відсотків прожиткового мінімуму для працездатних осіб, розмір якого встановлено на 1 січня календарного року, за годину участі особи, яка надавала правову допомогу, у судовому засіданні, під час вчинення окремих процесуальних дій поза судовим засіданням та під час ознайомлення з матеріалами справи в суді, що визначається у відповідному судовому рішенні.

Однак із внесенням змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу

адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів вищевказаний закон втратив свою чинність.

На теперішній час правовим підґрунтям визначення витрат на правничу допомогу є відповідні процесуальні кодекси.

Витрати на правову допомогу, граничний розмір якої визначено відповідним законом, стягуються не лише за участь у судовому засіданні при розгляді справи, а і у разі вчинення інших дій поза судовим засіданням, безпосередньо пов'язаних із наданням правової допомоги у конкретній справі (наприклад складання позовної заяви, надання консультацій, переклад документів, копіювання документів). Зазначені витрати мають бути документально підтверджені та доведені.

При визначенні суми відшкодування суд має виходити з критерію реальності адвокатських витрат (встановлення їхньої дійсності та необхідності), а також критерію розумності їхнього розміру, виходячи з конкретних обставин справи та фінансового стану обох сторін. Ті самі критерії застосовує Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ), присуджуючи судові витрати на підставі статті 41 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року. Зокрема, у рішеннях від 12 жовтня 2006 року у справі «Двойних проти України» (§ 80), від 10 грудня 2009 року у справі «Гімайдуліна і інших проти України» (§§ 34-36), від 23 січня 2014 року у справі «East/West Alliance Limited» проти України», від 26 лютого 2015 року у справі «Баришевський проти України» (§ 95) зазначено, що заявник має право на компенсацію судових та інших витрат, лише якщо буде доведено, що такі витрати були фактичними і неминучими, а їхній розмір – обґрунтованим.

Таким чином, адвокат може отримати гонорар не лише за фактичне представництво інтересів клієнта у судовому засіданні, а й за іншу правничу допомогу, пов'язану зі справою, включаючи підготовку до її розгляду, збір доказів тощо, а також вартість послуг помічника адвоката. Крім того, надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, правовий супровід діяльності юридичних і фізичних осіб, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, держави; складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру; представництво інтересів фізичних і юридичних осіб в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами з метою розгляду будь-якої судової справи також можуть включатись до гонорару адвоката.

Цікавою для дослідження вбачається підкатегорія поняття «гонорар» – «гонорар успіху».

Так, Європейський суд з прав людини, який у рішенні від 19 жовтня 2000 року у справі «Іатрідіс проти Греції» тлумачить «гонорар успіху» як домовленість, згідно з якою клієнт зобов'язується виплатити адвокату як винагороду певний відсоток від присудженої йому судом грошової

суми, якщо рішення буде на користь клієнта. Якщо такі угоди є юридично дійсними, то визначені суми підлягають сплаті клієнтом (§ 55). Водночас відшкодування судових витрат передбачає, що встановлена їх реальність, необхідність і, крім того, умова розумності їх розміру.

За наявності таких угод при вирішенні питання відшкодування судових витрат ЄСПЛ керується не ними, а іншими наведеними вище чинниками, які стосуються роботи адвоката, насамперед принципом розумності судових витрат, що відображено також у справі «Пакдемірлі проти Туреччини».

Позитивним кроком правозастосування практики Європейського суду з прав людини стала постанова Великої Палати Верховного Суду від 12 травня 2020 року у справі №904/4507/18, що в подальшому дозволить адвокатам отримувати належне матеріальне забезпечення під час виконання своїх обов'язків щодо юридичного захисту прав та свобод клієнтів.

Враховуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що за останні роки гонорар адвоката знайшов детальніше відображення у правозастосовній практиці та у сфері правосуддя. Однак невирішеним залишається питання щодо доказування віднесення представництва у інших державних органах задля розгляду конкретної судової справи.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України № 5076-VI від 05 липня 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#n249>

2. Про граничний розмір компенсації витрат на правову допомогу у цивільних та адміністративних справах: Закон України № 4191-VI від 20 грудня 2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4191-17#Text> (втратив чинність).

Науковий керівник: старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» **Нестерчук Лілія Петрівна**

Орлик Т.А., Шандригось А.А.

студентки 2-го курсу факультету прокуратури та слідства (кримінальної юстиції) Національного університету «Одеська юридична академія

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ АДВОКАТАМИ ВТОРИННОЇ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

На сьогоднішній день, питання надання безоплатної вторинної допомоги є надзвичайно актуальним для осіб, які мають право на її